

דברים בטקס השבעת שופטים ביום 8.1.2019

הנשיאה אסתר חיות

כבוד נשיא המדינה, מר ראובן (רובי) ריבלין,

שרת המשפטים, חברת הכנסת איילת שקד,

נשיאת בית הדין הארצי לעבודה, השופטת ורדה וירט-לבנה,

חבריי הוועדה לבחירת שופטים,

מנהל בתי המשפט,

נשיאי בתי המשפט,

שופטות ושופטים,

אורחות ואורחים נכבדים,

מכובדיי כולם !

עם תחילתה של השנה האזרחית החדשה התחדשה היום מערכת המשפט ב-29 שופטות, שופטים, רשמות ורשמים בכירים המתמנים לערכאות השיפוט השונות - לבתי המשפט המחוזיים, לבתי משפט השלום ולבית הדין האזורי לעבודה.

זהו ככל הנראה טקס הצהרת האמונים האחרון המתקיים בתקופת כהונתה של הכנסת העשרים ולכן אני מבקשת לנצל את הבמה הזו ולהודות בהזדמנות זו ליושבת ראש הוועדה לבחירת שופטים, השרה אילת שקד וליתר חברי הוועדה, על שיתוף הפעולה שהניב בשנה האחרונה בלבד מינוי של מאה שופטות, שופטים, רשמות ורשמים בכירים לכל ערכאות השיפוט המשקפים את פניה המגוונות של החברה הישראלית כולה.

טקס הצהרת האמונים מהווה נקודת ציון מרגשת ומשמעותית בחיים המקצועיים של כל אחת ואחד מכם.

למעשה זוהי נקודת ציון משמעותית לא רק בחייכם המקצועיים. ביום המרגש הזה שבו אתם מצטרפים אל הרשות השופטת כשופטות וכשופטים, כרשמות וכרשמים, אתם מתחילים מסע מרתק וגדוש אתגרים.

להיות שופטים זו דרך חיים, ובשל כך האתיקה השיפוטית והכללים המעצבים אותה משתרעים לא רק על התנהלותנו באולם המשפט אלא גם מחוצה לו. אכן, על פי תפישתנו הגלימה ממשיכה להיות מונחת על כתפינו באופן וירטואלי כמעט בכל אשר נפנה ובכל אשר נעשה.

כל המעיין בכללי האתיקה לשופטים משנת 2007 ימצא בהם, בפרק הראשון, את הערכים ועקרונות היסוד אשר מהווים את התשתית למעשה השפיטה ולדרכי התנהגותו ואורחותיו של השופט.

סעיף 3 לכללי האתיקה קובע כי "כוח השיפוט ניתן בידי שופט מתוך אמון ביושרו, בכושרו המקצועי והאישי וביכולתו לקיים את המוטל עליו תוך כיבוד עקרונות האתיקה השיפוטית". והכללים מוסיפים וקובעים באותו סעיף עקרון חשוב נוסף ולפיו "בהכריעו בדיון עושה שופט להגשמתו של שלטון החוק תוך שמירה על זכויות האדם.

מחובתו של שופט לפעול ביושר ובהגינות, לשוויון הכל לפני החוק, ותוך הקפדה על התנהגות שיש בה כדי לקיים ואף להגביר את האמון בשיטת המשפט בכלל ובמעשה השפיטה בפרט".

הסעיף השני מתוך כללי האתיקה שברצוני לקרוא בפניכם היום הוא סעיף 5(ג) לכללים המבטא אף הוא את אחד מעקרונות היסוד החשובים אשר מן הראוי שנושן לעצמנו השכם והערב.

וכך קובע הסעיף - "שופט לא יגור מפני איש, ולא יושפע במילוי תפקידו על ידי דעת קהל, חשש מפני ביקורת או רצון לשאת חן".

זוהי, אם תרצו, כל תורת העצמאות ואי התלות השיפוטית כולה על רגל אחת.

בהקשר זה של עצמאות ואי תלות שיפוטית כתבה ד"ר מורן סבוראי דברים מאלפים במאמר שפורסם בכתב העת 'שערי משפט' שכותרתו "העצמאות השיפוטית כרכיב מרכזי באתיקה שיפוטית", וכך כתבה:

”העצמאות השיפוטית אינה זכות של השופט אלא דווקא חובה המוטלת עליו, לעבדה ולשמרה, אך היא מקנה לו צָבָר של פריווילגיות, כוחות וחסינויות. אלה מוענקות לו כנאמן הציבור. השופט, כנאמן הציבור, הוא הנהנה מזכות זו ומהשלכותיה, אך אינו הבעלים שלה. בעלי הזכות הוא הציבור ולפיכך אין השופט רשאי לוותר עליה. לשון אחר, הצורך לשמור על העצמאות השיפוטית נובע מהתפקיד השיפוטי ומחייב את השופט, באופן שאינו נתון לשיקול דעתו¹.”

אכן, אנחנו השופטים, כמשרתי הציבור ונאמניו, אין לנו משל עצמנו ולא כלום. לעיתים נשמעות אמירות כי אנו יושבים במגדלי שן ומנותקים מרחשי הציבור.

אמירות אלה רחוקות בעיני מאוד ממציאות הדברים כהווייתה.

ראשית, אין לומר כי אנו מסוגרים במגדל שן משום שמעשה השפיטה שעליו אנו אמונים גלוי לעין כל על פי עיקרון פומביות הדיון ובהתאם לעקרון זה הדיונים המתקיימים בפנינו פתוחים לקהל הרחב, להוציא מקרים מיוחדים שבהם נדרשת על פי חוק סגירת הדלתיים.

פסקי הדין וההחלטות הניתנים על ידינו מתפרסמים אף הם, ככלל, לידיעת הציבור כולו ויפה לכאן הדימוי שכתב אחד מענקי המשפט שקמו לנו, חברי היקר המשנה לנשיא מישאל חשין זכרוננו לברכה, בעניין תורג'מן²:

”בתי-המשפט, שמא נאמר: השופטים בבתי-המשפט, יודעים כי עומדים הם לדין יום-יום שעה-שעה, וכדרכו של אנוש מתנהג העומד לדין כראוי למי שעומד לדין נוכח הכל. בעשותו במלאכת השיפוט, לעולם יראה עצמו שופט כמו יושב הוא בבית זכוכית או בחלון ראווה הנשקף אל הרחוב; כל עובר-

¹ מורן סבוראי ”העצמאות השיפוטית כרכיב מרכזי באתיקה שיפוטית“ שערי משפט ה 295 (2010).

² בש”פ 5759/04 תורג’מן נ’ מדינת ישראל, פ”ד נח(6) 658, 662 (2004).

ושב רשאי להתבונן בו, לבחון אותו ולבקר אותו. וגם לשפחו ולהשתבח בו [...] אלו הן השקיפות והבקרה החייבות להתלוות לכל המחזיקים בסמכות שלטון ואכיפה במדינה שאפיונה הוא משטר פתוח".

טעם נוסף אשר בגינו אין מקום לאמירה כאילו אנו השופטים מסוגרים במגדל שן, נעוץ בכך כי למעשה אנו מצויים במגע יומיומי, ישיר ובלתי אמצעי עם הציבור הישראלי על כל רבדיו.

אנו פוגשים את הציבור מקרוב כשאנו נדרשים להכריע במגוון ההליכים האזרחיים המובאים לפנינו, ובהם תביעות נזיקין, סכסוכי מקרקעין, מחלוקות בגין הפרת חוזה, סוגיות בדיני תאגידים ובענייני מסים ועוד עניינים רבים נוספים אשר תקצר היריעה כאן מלפרטם. אנו השופטים פוגשים את הציבור מקרוב גם כאשר אנו נדרשים להכריע את הדין בהליכים פליליים, וציבור זה מורכב לא רק מהנאשמים הבאים בפנינו אלא גם מנפגעי העבירות ובני משפחותיהם.

אנו השופטים פוגשים את הציבור מקרוב גם בריבו עם הרשויות השונות בשלטון המקומי ובשלטון המרכזי.

בכל עניין ועניין המובא בפנינו במגוון התחומים הללו, אנו עושים יום יום כמיטב יכולתנו להקשיב קשב רב לכל איש ואישה הבאים בפנינו. אנו משקיעים מאמץ, במקרים המתאימים לכך, להביא את הצדדים להסכמות ולפשרה על מנת לנסות ולסיים את הסכסוך בדרכי שלום. ואנו בוחנים במקצועיות וביסודיות את העדויות והראיות שהוצגו בכל הליך והליך בטרם נחרוץ את הדין.

יפים וקולעים גם לכאן דבריו של חברי המשנה לנשיא מישאל חשין בעניין גלברט באמרו³:

³ בג"ץ 2148/94 גלברט נ' נשיא בית המשפט העליון, פ"ד מח(3) 573 (1994).

"אינני חש עצמי כמי שיושב במגדל שן. בתוך עמי ישבתי ובתוך עמי אנוכי יושב: אני בו והוא בי. וגם על מקומי כיום באוהל-של-משפט, ריח הגלימה שעליי כריח השדה".

אני מקווה ומאמינה כי זוהי התחושה וזהו החיבור אל ציבור המתדיינים אשר ילוו אתכם תמיד - השופטות והשופטים הרשמות והרשמים המתמנים היום - ביושבכם על כס השיפוט ובעשותכם משפט.

לסיום אני מבקשת לומר לכם כי כשופטים מופקדים בידינו גורלות של אנשים ועלינו להישמר ולהיזהר כל העת שלא ליפול למלכודות של יהירות, של קוצר רוח ושל שררה לשמה, חלילה.

עלינו לעשות את מלאכתנו באמונה, בלב שומע, מתוך אהבת אדם ובמידת הענווה. עלינו לשקוד על תיקון עוולות, עלינו להגן על זכויות אדם ועלינו לחתור לביצור שלטון החוק ולתרום את חלקנו, ככל הניתן, למען יתר לכידות בין כל הפרטים המרכיבים את החברה הישראלית.

עלו והצליחו.